

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЗА ВЧИНЕННЯ КОНТРАБАНДИ

З початку введення воєнного стану в Україні обліковано 34 кримінальних правопорушень за ст. 201 КК України, 11 особам повідомлено про підозру. Такі статистичні дані свідчать про значне скорочення випадків вчинення контрабанди¹, що в першу чергу обумовлено воєнним станом, за якого обмежено виїзд за межі України чоловікам призовного віку (18-60 років), які складали близько 90 % засуджених за контрабанду у минулі роки. Разом з тим воєнний час накладає відбиток на специфіку предметів контрабанди за ст. 201 КК, зокрема предметами контрабанди частіше стає зброя та бойові припаси до неї.

Питання караності контрабанди має суттєве значення для запобігання вчиненню таких дій у майбутньому, запорукою чого може стати вибір найбільш оптимального та доцільного заходу кримінально-правового характеру (впливу), застосування яких можливе за контрабанду. Захід кримінально-правового характеру «являє собою систему прийомів і способів здійснення примусового та реабілітаційно-заохочувального впливу держави на кримінальні практики (кримінальні правопорушення, об'єктивно протиправні діяння, зловживання правом та інші), правомірну постзлочинну поведінку....» [1, с.48], а відповідно змістом заходів кримінально-правового характеру «є певний обсяг державного примусу, пом'якшення та заохочення» [2, с.781].

До заходів кримінально-правового характеру в межах кримінальної відповідальності відносять покарання, звільнення від покарання та звільнення від відбування покарання, примусове лікування, спеціальна конфіскація. Відповідно поза межами кримінальної відповідальності реалізуються такі кримінально-правові заходи як звільнення від кримінальної відповідальності та примусові заходи медичного та виховного характеру.

Санкція ч.1 ст. 210 КК України передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до семи років, що визначає це кримінальне правопорушення як тяжкий злочин. Санкція ч.2 ст. 201 КК України передбачає покарання у виді позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна (особливо тяжкий злочин).

Відповідно до кримінального законодавства зважаючи на категорію цих злочинів, до осіб, які їх вчинили, не може бути застосоване звільнення від кримінальної відповідальності на підставі статей 45-48 КК України, а також звільнення від покарання на підставі ст. 74 КК України. Звільнення від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК можливе лише у разі призначення засудженому позбавлення волі строком не більше п'яти років.

Проаналізуємо статистичні данні за попередні п'ять років з 2017 по 2021 р.р. на предмет структури заходів кримінально-правового характеру, які

---

¹ В 2021 році за цей же період обліковано 104 випадки контрабанди, в 2020 році – 110 випадків, в 2019 – 101.

застосувались за вчинення контрабанди з метою виокремлення головних тенденцій реагування держави на вчинення цього кримінального правопорушення.

	2021	2020	2019	2018	2017
Усього засуджено	57	42	43	30	39
Позбавлення волі	4	4 ²	2 ³	4 ⁴	3 ⁵
Громадські роботи	1	1	-	-	-
Штраф	21 (36 %)	16 (38 %)	14 (32 %)	7 (23 %)	8 (20 %)
Конфіскація майна	3	1	-	-	
Позбав. права обійм. посади або займ. певн. д-тю	-	2	-	-	-
Звільнення від відбуван. покар. (ст.75 КК) % від всіх засуд.	31 (54 %)	21 (50 %)	27 (62%)	19 (63 %)	28 (71 %)
Спеціальна конфіскація	13 (22 %)	8 (19 %)	9 (21 %)	2 (0,1 %)	-
Пом'якшення покарання ст. 69 КК	11	7	11	2	6

Статистичні дані свідчать, що найбільш поширеним заходом кримінально-правового характеру за вчинення контрабанди є звільнення від відбування покарання з випробуванням, яке застосовується в 50-70% випадків засудження за контрабанду, на другому місці покарання у виді штрафу.

Серед інших заходів кримінально-правового характеру застосовується спеціальна конфіскація предметів кримінального правопорушення на підставі ст. 96-1 КК України, згідно з якою спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених цим Кодексом, за умови вчинення умисного кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, за які передбачено основне покарання у виді

² За ч.1 ст. 201 КК України - 1- понад 2 роки до 3 років включно; 3 - понад 3 роки до 5 років включно

³ За ч.1 ст. 201 КК України понад 3 роки до 5 років включно)

⁴ За ч.1 ст. 201 КК України - 1 - понад 1 рік до 2 років включно; 1 - понад 2 роки до 3 років включно; за ч.2 ст. 201 КК України – 2 - понад 3 роки до 5 років включно

⁵ За ч.1 ст. 201 КК України (від 2-х до 3-х років)

позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Застосування спеціальної конфіскації не є притягненням особи до кримінальної відповідальності [3]. Санкція ч.1 ст. 201 КК передбачає покарання у виді позбавлення волі. У випадках, коли об'єктом спеціальної конфіскації є майно, вилучене з цивільного обороту, як от зброя, боєприпаси, радіоактивними речовини, вона може бути застосована на підставі ухвали суду про закриття кримінального провадження з інших підстав, аніж звільнення особи від кримінальної відповідальності та ухвали суду, постановленої в порядку ч. 9 ст. 100 Кримінального процесуального кодексу України, за клопотанням слідчого чи прокурора, якщо кримінальне провадження закривається ними.

Ще однією специфічною тенденцією є призначення покарання за контрабанду на підставі ст. 69 КК «Призначення покарання більш м'якого, ніж передбачено законом», зокрема в частині покарання у виді позбавлення волі. Приміром в проаналізованих вироках за період 2017-2021 року за ч.1 ст. 201 КК України призначалося покарання понад 2 роки до 3 років включно; понад 1 рік до 2 років включно; а за ч.2 ст. 201 КК України в окремих випадках в розмірі понад 3 роки до 5 років включно, при тому що санкція ч.1 ст.201 КК передбачає позбавлення волі строком від трьох до семи років, а ч.2 ст.201 КК позбавлення волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна. Принагідно зауважимо, що така ситуація не є показовою чи типовою суто для цієї категорії справ. Загалом за кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, яким є і контрабанда, суд пом'якшує покарання на підставі ст. 69 КК України приблизно у 3,8% випадків. Для порівняння за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів (ст. 305 КК) застосовує пом'якшення покарання значно більше (приміром в 2017 році ст.69 КК була застосована до 77,5% засуджених [4, с. 208].

Обираючи за вчинення контрабанди відповідний захід кримінально-правового характеру, суд має дотримуватися принципу домірності, який зобов'язує у «кожному конкретному випадку домірно застосовувати види покарання та (або) інші заходи кримінально-правового характеру з огляду на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та низку інших фактів і обставин [3].

Список використаних джерел:

1. Козаченко Олександр. Ознаки та властивості кримінально-правових заходів примусового та заохочувального впливу. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : колективна монографія / за ред. О. В. Козаченка та Є. Л. Стрельцова. Миколаїв : Іліон, 2016. 768 с.
2. Яценко А. М. Заходи кримінально-правового характеру: поняття, зміст і сутність. Форум права. 2013. № 3. С. 775–783. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_127.pdf.

3. Рябчинська О.П., Стоматов Е.Г. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, на підставі статті 69 Кримінального кодексу України: кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С.207-210.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 96-1, 96-2 Кримінального кодексу України (щодо спеціальної конфіскації) від 30 червня 2022 року № 1-р/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-22#n155>